
IZLOŽBA BERTA TEUNISSENA: "DOMAĆI KRAJOLICI: HRVATSKA U EUROPI" U ETNOGRAFSKOME MUZEJU U ZAGREBU

IM 44 (1-4) 2013.
IZ MUZEJSKE TEORIJE I PRAKSE
MUSEUM THEORY AND PRACTICE

LADA DRAŽIN-TRBULJAK □ Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb

Povod za obilazak izložbe *Domaći krajolici: Hrvatska u Europi* holandskog fotografa Berta Teunissena u Etnografskome muzeju u Zagrebu bio je na neki način još posebniji jer je izložba otvorena neposredno uoči primanja Hrvatske u Europsku uniju. Poznati i cijenjeni fotograf izložio je seriju svojih karakterističnih fotografija panoramskog formata koje su snimljene ovdje, u Hrvatskoj, kao dio veće cjeline koju je počeo snimati prije gotovo šesnaest godina po cijeloj Europi, u Japanu i drugdje, a koja će, prema predviđanjima samog autora, jednog dana prerasti u arhivu od gotovo osamsto fotografija.

Fotografije imaju jednostavnu temu, snimljenu na isto tako jednostavan, uvijek sličan način, ali s rezultatom koji je svaki put podjednako zanimljiv onima koji gledaju te fotografije. Teunissen snima ambijente, uglavnom kuhinje i dnevne boravke, te ljude koji u njima borave. Pritom se modernim digitalnim sredstvima samo nadovezuje na 350 godina staru slikarsku tradiciju svojih dobro poznatih zemljaka, majstora slikara, majstora svjetla i domaćih prostora.

Na seriji fotografija *Domestic Landscapes* vidljiva je ista pedantnost, sistematičnost i, prije svega, poštovanje svjetlosti, njezine škrтости i mekoće ili, pak, rastrošnosti i raskoš, kao u Vermeera, de Hoocha i drugih. Ljudi na njegovim snimkama gledaju izravno u kameru, kadrovi su dosta široki, gotovo panoramski, što je i tipično za

pejzaže. U tim prostorima svjetlost je najčešće prirodna, ona koja dolazi kroz prozor i, kako sam fotograf ističe u kraćem tekstu, on nikada ne remeti domaću atmosferu nekim svojim unesenim svjetlom, bljeskalicama ili reflektorima. Valjda su zato na njegovim slikama ljudi opuštani, mirni, ne osjećaju se napeto *kao kod fotografa* već se ponašaju *kao doma*, a fotograf je onaj koji je nakratko kod njih u gostima.

Na legendama koje prate fotografije je napisano mjesto gdje su fotografije snimljene, kao i vrijeme kada su snimljene, pa iz nekih, primjerice, možemo saznati da je Teunissen u *fotoposjet* pretežito dolazio dopodne i gotovo nikad nije snimao ljude u vrijeme njihova ručka. Samo je na jednoj ili na dvjema fotografijama stol postavljen za više osoba nego što ih je na snimci. U tih nekoliko malobrojnih situacija možda su domaćini zadržali fotografa na ručku. Na velikom broju ostalih fotografija prevladava po jedan član kućanstva, najčešće neka uredna starica, sa skromnim lončićem na štednjaku u drugom planu fotografije.

Uz te naše *domaće pejzaže*, Teunissen nam je na izložbi pokazao i prostore snimljene na isti način kao i u drugim europskim sredinama. Fotograf je stvarno proputovao svijetom tražeći te ambijente, a mi samo pogledom putujemo po tim sobama tražeći sadržaj u svakome zabilježenom predmetu na fotografijama.

Putujemo, slično kao što je Xavier de Maistre¹ putovao po svojoj sobi, dajući običnim predmetima, maštom, nove sadržaje i evocirajući sjećanja. Gledajući Teunissenove fotografije, mi također lutamo sjećajući se naših proživljenih sličnih kuhinja i dnevnih boravaka. Gledamo i provjeravamo sve te silne, mnogobrojne ili, naprotiv, ponegdje malobrojne predmete koji se smještaju u takvim prostorijama i među njima tražimo one koji možda sliče nekim našim stvarima ili su, pak, potpuno drukčije.

Osim toga suptilnog gledanja na obične stvari koje se mogu više-manje naći u svakom domu, moguće je i ono banalnije, prizemnije, manje poetično i više ljudsko, znatiželjno gledanje. Mi također postajemo gosti u tuđim domovima, oni gosti koji već prelaskom kućnog praga

u tuđim kućama odmah uočavaju one sitne pojedinosti, detalje koji su nam strani, zanimljivi, lijepi ili, možda, ružni, a koje domaćin više i ne primjećuje. Ti predmeti, naime, odavno više ne pobuđuju njihovo zanimanje već samo onu ugodu domaćega i vrlo dobro poznatog ugodaja. Ono što se nama čini bizarnim predmetom domaćinima je samo objekt s kojim su ritualno dnevno povezani, predmet praktične rutine, navike ili samo komocije.

No vratimo se gostu, fotografu. On nigdje nije došao nenajavljen. Sva su se kućanstva, očito, ipak pripremila za njegov posjet jer na tim slikama nećete vidjeti nered. U svakome, pa i najskromnijem domu sve djeluje čisto i uredno, složeno baš kao za fotografiranje. Rekli bismo dokumentarno, a ipak na kraju i sređeno. Možda bismo za žanr kojemu pripadaju fotografije *Domestic Landscapes* mogli uvesti pojam *dokumentarno-sređena fotografija*. One i kao takve, zanemarimo li *uređenost* na njima i vjerujemo li fotografu i njegovim domaćinima da je srođenost fotografiranih predmeta s njihovim ambijentima apsolutno autentična, postaju važan dokument vremena i prostora.

I mnogi drugi fotografi radili su, ili rade, slično. Svojedobno, ranih 1970-ih godina, istočnonjemačka fotografkinja Margit Emmrich² na sličan je način snimala kuhinje i dnevne boravke, stanare i stanove građana DDR-a. Te su snimke kasnije, kao svojevrstan grupni portret jedne *izgubljene* polovice njemačke nacije, postali vrlo bitni za

¹ Xavier de Maistre (1763. – 1852.), autor knjige *Putovanje po mojoj sobi*, Altagama, Zagreb, 2008.

² Margit Emmrich *Foto-Anschlag – Vier Generationen ostdeutscher Fotografen*, Ausst. – Kat. Stiftung Haus der Geschichte, Bonn, Leipzig 2001.

izložba "Domaći krajolici: Hrvatska u Europi"
 nizozemskog fotografa i likovnog umjetnika
 Berta Teunissena u Etnografskome muzeju
 u Zagrebu
 Vrijeme održavanja: 13. lipnja 2013. - 25.
 kolovoza 2013.
 Autor izložbe: Bert Teunissen
 Kustosica izložbe: dr.sc. Zvezdana Antoš

današnji sveobuhvatniji uvid u kulturu Njemačke, pogotovo u njihovu kompletnu poslijeratnu sliku. Onaj prijeratni antropološki portret napravio je, kao što je svima poznato, fotograf August Sander.

U svakom slučaju, fotografije koje u gledatelja pobuđuju određenu dozu voajerizma ujedno pobuđuju i znatiželju prema tuđim životima i načinima življenja negdje drugdje.

Uvijek nam je zanimljivo, pa barem i izdaleka, vidjeti kako se drugdje živi.

Možda je zbog svega toga Etnografski muzej u Zagrebu i bio najpogodnije mjesto na kojemu su te fotografije mogle pobuditi posebnu znatiželju ne samo "običnih" posjetitelja već i stručne publike.

Primljeno: 6. rujna 2013.

THE BERT TEUNISSEN EXHIBITION *DOMESTIC LANDSCAPES: CROATIA IN EUROPE* IN THE ETHNOGRAPHIC MUSEUM IN ZAGREB

The occasion prompting a viewing of the exhibition *Domestic Landscapes: Croatia in Europe* by the Netherlands photographer Bert Teunissen in the Ethnographic Museum in Zagreb was particularly special, for the opening occurred on the eve of Croatia's accession to the European Union.

This well-known and much appreciated photographer exhibited a series of his characteristic panoramic photographs that were shot here, in Croatia, as part of a larger whole that he started making almost sixteen years ago, throughout Europe, in Japan and elsewhere, and which according to the predictions of the artist will one day turn into an archive of almost eight hundred photographs. The photographs have contained one simple theme shot in the same very simple and always similar manner, with a result that is equally interesting every time to those who look at this works.

Teunissen shoots interior settings, on the whole kitchens and sitting rooms, and the people who live in these settings. With modern digital means, he is just continuing the 350-year-old painting tradition of his well known countrymen, master painters, masters of light and domestic interiors. In the photos of the series of *Domestic Landscapes*, one can see the same meticulousness, systematicness and above all the same respect for light, whether it is parsimonious, soft or prodigal and luxurious as in Vermeer, de Hooch and others.

At the exhibition Teunissen presented in addition to these domestic landscapes of ours spaces shot in the same way in other European milieus. We travel, rather in the way that Xavier de Maistre travelled around his room, our imaginations imparting new contents to ordinary objects, evoking memories. We also, as we look, roam around in our recollections of the similar kitchens and living rooms that we have lived through. We look at and check out all those mighty, numerous or, on the contrary, elsewhere reduced in numbers, objects that are quartered in these spaces and search in them those that are perhaps like some things of our own or, perhaps, are completely different. Apart from this subtle look at ordinary things that can be found more or less in every home, perhaps there is also the more banal and down to earth, less poetic and more humanly inquisitive kind of looking. In any case, the photographs awaken in the viewer a certain deal of voyeurism, awaken curiosity about these alien lives and their ways of living. It is always interesting to us to see, even if from a distance, how life goes on elsewhere. Perhaps for all these reasons the Ethnographic Museum in Zagreb was the most suitable place for the showing of these pictures, where they were able to arouse a particular curiosity not only in the regular but also in the expert public.